

Bijlage staatsexamen VWO

2023

tijdvak 1
maandag 8 mei
09.00 – 10.00 uur

Maatschappijleer

College-examen schriftelijk

Bronnenboekje

Tekst 1

Naar een Duits model

In tegenstelling tot hun Duitse collega's kijken de formerende Nederlandse politici voortdurend over hun schouder, bang voor de concurrentie. Waar komt die kramp vandaan? Antwoord: Nederland is een dubbeldemocratie geworden met van alles twee of drie. We hebben twee ..1.. georiënteerde partijen (PvdA en SP), drie ..2.. (VVD, D66 en Volt), twee ..3.. (GroenLinks en PvdD), twee ..4.. (CDA en ChristenUnie), drie ..5.. (PVV, JA21 en FvD) en twee minderhedenpartijen (BIJ1 en Denk). Momenteel telt de Tweede Kamer negentien fracties. Keuze te over voor kiezers, die eenvoudig kunnen overstappen als ze ontevreden zijn. Juist daarom zijn partijen op hun hoede. De versnippering maakt het moeilijk een meerderheidscoalitie samen te stellen.

De Haagse situatie is mede ontstaan door het gebrek aan een noemenswaardige kiesdrempel. Om in Nederland een zetel te halen, hoef je slechts een honderdvijftigste van het totaal aantal geldige stemmen te halen – genoeg voor één Kamerzetel. In

35 Duitsland hanteren ze een andere regel: wie geen vijf procent van de stemmen haalt, komt de Bondsdag¹ niet in. Hierdoor zijn er zes fracties en is de politiek niet versnipperd.

40 (...)
Mogelijk heerst er bij Nederlandse partijen een angst om zelf het onderspit te delven als er daadwerkelijk zo'n kiesdrempel komt, ook als die bijvoorbeeld slechts drie procent is. De electorale geschiedenis van D66 toont immers aan dat iedere partij onder die rode lijn kan komen 'en dan is het gedaan'. Of toch niet? In Duitsland verdween de FDP dankzij de kiesdrempel in 2013 uit het parlement, om zich vervolgens buitenparlementair te reorganiseren en na een sterke campagne in 2017 terug te keren. Voor het instellen van een kiesdrempel naar Duits model zal een grondwetswijziging nodig zijn. Dat is de moeite waard. Want kijk eens naar Duitsland, waar sneller wordt geformeerd en partijen het beter aandurven om compromissen te sluiten.

---

¹ De Bondsdag is te vergelijken met de Tweede Kamer in Nederland.

Tekst 2

Politiek in 2022: het rondpompen van misstanden die mogelijk niet bestaan

Het was daags na de beëdiging van het nieuwe kabinet, en ambtenaren en Kamerleden die
5 het stikstofdossier volgen zagen de bui alweer hangen. Caroline van der Plas van de Boer-Burgerbeweging (BBB) had die
10 avond getwitterd: „Kabinet zit er koud 24 uur en nu al stront aan de knikker.”

Zij linkte naar een scoop op Boerenbusiness.nl, een website
15 met marktdata voor de landbouw die ook journalistiek publiceert. Kop: „Ambtenaren halen kritiek uit stikstofstudie.” Het ging om „ongewenste en waarschuwend
20 informatie” die, aldus het stuk, door „hoge beleidsambtenaren van diverse departementen” was „weggehaald” uit een invloedrijk advies van maart vorig jaar,
25 waardoor „wetenschappelijke kritiek” op het stikstofbeleid „buiten beeld” was gebleven. Van der Plas’ bericht ging viraal, en BBB gooide er een uurtje later een
30 tweede bericht overheen, nu met een citaat van de BBB-leider. „Als dit allemaal waar is, dan hebben wij het niet meer over een stikstofcrisis maar een
35 stikstofschandaal.”

De volgende dag diende zij schriftelijke Kamervragen in, onder
40 de aanname dat „kritische geluiden van hoge ambtenaren” in Den Haag blijkbaar ongewenst zijn. Zij verbond er conclusies aan:

- „Beseft u dat dit een ernstige aantasting van het draagvlak voor
45 het stikstofbeleid is?”

- „Bent u bereid het stikstofbeleid uit te stellen, totdat er een nieuw advies is, met daarin de kritische geluiden?”

50 Vorige week vrijdag werden de Kamervragen van Van der Plas over het stuk op Boerenbusiness.nl beantwoord.

55 Volgens de minister was er nooit een misstand geweest. „De waarschuwingen waar in het artikel aan wordt gerefereerd, komen niet van hoge beleidsambtenaren”,
60 stond er. Het ging „om een inhoudelijke bijdrage die door een externe partij aan de voorzitter is gestuurd”. Navraag bij drie kennisdragers leerde me dat in die
65 bijdrage (zeven A4’tjes) het type kritiek stond dat in de landbouwsector vaker is geuit. De kwestie paste bij de oplopende spanning tussen de
70 landbouwsector en Den Haag. Wantrouwende bedrijven en stichtingen die de werkelijkheid zelfbewust omdraaien. Die hun eigen feiten tegenover de feiten
75 van de overheid plaatsen. Die politici advocatenbrieven sturen, die Kamerleden permanent aanvallen op sociale media, die contra-‘onthullingen’ van hun eigen
80 journalisten brengen.

Tekst 3

Openbaar ministerie gaat fors meer zaken zelf afdoen

De voorraad strafzaken, die volgens Justitie al aanzienlijk was, is sinds de coronacrisis sterk toegenomen. Om deze weg te werken gaat het Openbaar Ministerie de komende periode ‘fors meer’ zaken zelf afdoen met een strafbeschikking, zonder tussenkomst van een rechter.

5
10 (..)

AANPAK

Het OM stelt vast welke strafzaken in aanmerking komen voor afdoening met een OM-strafbeschikking. ‘Daarbij is van groot belang dat verdachten goede rechtsbijstand ontvangen.’ Het OM benadrukt dat het gaat om een tijdelijke aanpak en zegt
15
20
25
30

advocatuur, Slachtofferhulp Nederland, politie, Raad voor de rechtspraak, Reclassering en Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB) aan de verdere afstemming en precisering van de aanpak, die doorwerkt tot mogelijk in 2022.

Gerrit van der Burg, voorzitter van het College van procureurs-

35
40
45
50
55

generaal zegt: „Wij hebben zeker ook oog voor de noden van deze organisaties. Deze crisis vraagt om stevige oplossingen, uiteraard gebaseerd op de belangen en rechten van verdachten, slachtoffers en andere betrokkenen. Het is onverteerbaar als geen recht wordt gedaan. Hoe langer berechting op zich laat wachten, hoe groter de druk wordt op het vertrouwen van burgers in het functioneren van de rechtsstaat.”

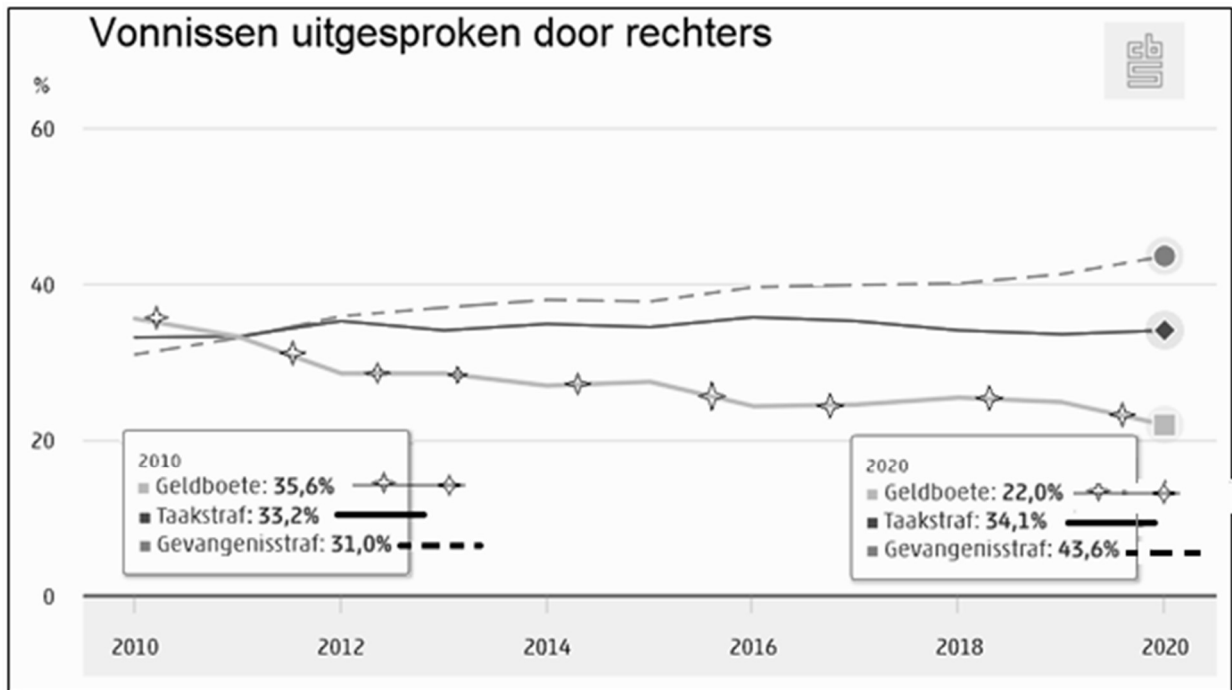
(..)

SEPOTBELEID

Sepot wordt als uiterst middel ingezet. Een strafbaar feit dat enige jaren geleden is gepleegd, eenvoudig van aard is, waarin geen slachtoffers zijn en geen sprake is van recidive, kan worden geseponneerd. Als de voorraad stijgt, kan het tijdelijke gevolg zijn dat er meer zaken onder deze criteria gaan vallen dan voor de uitbraak van het coronavirus.

Tabel 1

In tabel 1 staat een overzicht van vonnissen die rechters tussen 2010 en 2020 hebben uitgesproken.

Tekst 4

Hybride werken

‘Twee derde van de bedrijven heeft al afspraken gemaakt over het hybride werken. Bedrijven
5 hebben vooral behoefte aan goede voorbeelden. Extra regels zijn niet nodig.’ Dat is kort samengevat de
10 strekking van een nieuw onderzoek naar hybride werken onder kleine en grote bedrijven
15 van VNO-NCW en MKB-Nederland. Het onderzoek werd uitgevoerd onder leden van VNO-NCW, MKB-Nederland, AWWN en LTO Nederland.

Beweegredenen keuze hybride werken

Doel van het onderzoek was te
20 kijken welke beweegredenen werkgevers uit de private sector (uit uiteenlopende bedrijfstakken) hebben om te kiezen voor hybride werken, hoe ze dat vormgeven en
25 wat ze nodig hebben om het in goede banen te leiden. Bevraagd zijn zowel leidinggevenden (47%) als adviseurs personeelszaken (53%) met goed zicht op alles
30 rondom hybride werken in hun bedrijf.

Hybride werken gemeengoed in tal van vormen

35 ‘De verdeling tussen locatie en thuis verschilt per bedrijf’, aldus VNO-NCW en MKB-Nederland. Belangrijkste redenen om op locatie te werken zijn:
40 • het verbeteren van de samenwerking door het onder-

steunen van de ... X ... in teams/bedrijven - 71%

- 45 • het mogelijk maken van fysieke samenwerking/overleg - 71%
- het feit dat innovatie en creatieve processen op locatie beter gaan - 56%
- het feit dat processen niet op een andere locatie kunnen plaatsvinden - 54%

50 Twee derde van de bedrijven heeft inmiddels al afspraken gemaakt over het hybride werken. Dit
55 gebeurt veelal tussen medewerkers en leidinggevende onderling, met de OR of in een aparte bedrijfsregeling. Van de bedrijven die nog geen afspraken
60 heeft, is de helft van plan dit snel te doen.

Geen behoefte aan regels, maar vooral aan voorbeelden

65 Bedrijven willen vooral op bedrijfsniveau afspraken maken met hun mensen en teams over wat werkt in de praktijk en wat niet. In veel mindere mate kijken
70 ondernemers naar ‘Den Haag’ voor aanvullend beleid (22%). Het gaat ondernemers dan vooral om heldere regelgeving rond fiscaliteit. 65% van de werkgevers heeft
75 geen behoefte om verder zaken in de wet te veranderen, omdat dit onderwerp bij uitstek iets is wat je met elkaar regelt op de werkvloer. Onder kleinere mkb-bedrijven
80 schiet dit percentage zelfs omhoog naar bijna 90%. Bedrijven geven in de enquête aan vooral behoefte te hebben aan goede voorbeelden.

Hybride werken betekent het verdelen van de werkzaamheden tussen thuis werken en werken op de arbeidsplaats.

Tekst 5

Maaltijdbezorgers van Deliveroo vallen onder de cao Beroepsgoederenvervoer

Dat oordeelde de rechter vanochtend in hoger beroep in een zaak die FNV tegen Deliveroo aanspande.

5

Uitspraak

Door de uitspraak van de rechter hebben de bezorgers recht op onder meer een vast uurloon, 10 toeslagen en vakantiegeld en wordt hun loon doorbetaald tijdens wachttijd, ziekte en vrije dagen. Willem Dijkhuizen, bestuurder FNV Transport & Logistiek: „De 15 uitspraak geldt met terugwerkende kracht voor alle bezorgers die voor Deliveroo werken en gewerkt hebben.”

20 **Rechtszaken**

FNV heeft meerdere rechtszaken lopen tegen platformbedrijven die gebruik maken van schijnzelfstandigen, zoals 25 Deliveroo, Temper en Uber. Zakaria Boufangacha, vicevoorzitter FNV: „Die rechtszaken zouden niet nodig zijn als de overheid haar eigen wetten 30 zou handhaven. Al 5,5 jaar wordt er echter amper gehandhaafd door de overheid op de aanpak van schijnopdrachtgeverschap.”

35 **Steeds meer verzet**

Politiek komt er steeds meer verzet tegen de uitwassen van flexwerk. De Europese Commissie presenteerde onlangs een 40 voorstel om platformwerkers beter te beschermen. Vorig jaar sprak ook de commissie Borstlap zich uit tegen de toegenomen

flexibilisering. Afgelopen juni 45 adviseerde de SER een nieuwe maatregel in te voeren bij een uurtarief onder de 30 tot 35 euro. Dat betekent dat als de werkende vindt dat hij of zij werknemer is, de 50 werkgever het tegendeel bij een rechter moet bewijzen.

Regeerakkoord

In het onlangs gepresenteerde regeerakkoord is aangegeven dat 55 de overheid schijnopdrachtgeverschap wil tegengaan door betere handhaving. Boufangacha: „Het lijkt erop dat de urgentie door het 60 kabinet wordt gevoeld. Dat is de verdienste van de platformwerkers die samen met FNV hun nek hebben uitgestoken. Het is wel zaak dat de politiek nu snel 65 doorpakt en het aanpakken van schijnopdrachtgeverschap snel gaat uitvoeren.”

